

vad. LXI, 184, 193b). A Salamanca existeix també *marizar* «sestear el ganado lanar», *marizo* «tiempo y lugar en que sestea el ganado lanar»; l'àrea s'estén fins a la zona veïna en territori portuguès: «*amarizar* (o gado): acarrar no verão, juntar-se muito unido» en el parlar trasmontà de Mogadouro (RLus. v, 26). El tractament de -DI- com a -ç- és regular en castellà i portuguès, cf. cast. *bazo*, *hozar*, *raza de sol*, *calabozo*, *almuerzo* (amb -ç- tots ells en portuguès: BADIUM, FODIARE, RADIA, CALA-FODIU, ADMORDIUM, etc.).

Les altres formes romàniques presenten el tractament de -DJ- com a -j-, amb possible fusió d'aquesta -j- amb la -i- precedent. Heus-les aquí. Astur. *miriar* «estar el ganado en el mosquito (sitio donde se reúne para librarse de las moscas)» (Llano Roza de Ampudia, *Cuentos Asturianos*, 1925, glos.), santand. *midiar*, *miar* (Alcalde del Río);³ oc. ant. *meliana* 'migdia', 'migdiada' MERIDIANA (Tobler, ZRPb. XIII, 546-8), fr. ant. *meriene* id., Vènet *Marezana*, Valsugana, Tassinò *maredana* 'boscatge espès de coníferes on amorria el bestiar' (Prati, RDR v, 116-7); sard logud. *meriare*, campid. *ammerjai* «passare il meriggio all'ombra gli animali», *meri* 'migdia' (M. L. Wagner, ASNSL CXXXIV, 317); Val Anzasca *merigá* «merigiarsi delle vacche» (ARom. XIII, 177), Germàsino (vora el Ticino) *ndá a meriüc* «il ritirarsi del bestiame all'ombra sul mezzogiorno» (*Festschr. Jud.*, 1943, 719), Trentí *marezar* 'fer pnoctar les ovelles', Gadera *amerieia* 'el bestiar fa migdiada' (Mussafia, *Wiener Sitzber.* civ, 61); en fi toscà i it. *merigiare* «riposarsi all'ombra (le pecore) nelle ore calde», *mèria* (*stare sulle merie* «sul fresco della notte») (més encara, en parlars italians i romanesos, REW, 5530).

Resta només a explicar per què en català tenim *mo-* en lloc de *me-*, i *-rr-* doble. Allò podria ser simplement per la influència labialitzant de la *m* precedent, tal com per ex. a l'Alt Aragó *veixiga* s'ha canviat en *boixga* (*bu-*) a la Vall de Gistau (d'on el cast. *mojiganga* de l'antic *boxiganga*); això i allò per una de les contaminacions que hi cerca MLWagner (ZRPb. LXIX, 361-2, cf. el meu comentari en DCEC iv, 918-9). Però el factor decisiu em sembla que va ser el que ens expliquen els mateixos guardians del bestiar a casa nostra: en ajuntar-se el bestiar de llana a l'hora de la calda ajupen el cap a terra, s'hi *amorren* a fi de cabre-hi més nombrosos i fer-se més ombra: els pastors confrentins de Mosset m'ho expliquen dient que allí hi veuria «es motós *amuráts*, a l'hora de la calor» (1960). Bé sembla que aquests efectes s'hagin produït així mateix en altres terres prou allunyades car en els Abruzzis diuen *murriya* o *murraya* per 'ombre'. I d'altra banda potser queda entre nosaltres, almenys en la toponímia, algun testimoni del fonetisme primitiu, car el nom de *Merialles* en el Canigó, paratge cantat per Verdaguier, collada en indrets molt airejats i ombrins, ben propis per a l'amorriada, pot venir de MERIDIALIA, d'on sortirà també el logud. *meriaju* 'paratge ombrívol per al repòs de migdia' i el santand. *mediaju* «braña donde el ganado sestea» (Ga. Lomas; BRAE xxv, 391).

DERIV.: +*Amurriament* 'acció d'amorriar' tort. (Mestre Noè, *Giripigues Tort.*, 68). *Amorriador* 'indret on solen amorriar' [c. 1920, AlCM]. Anoto *amurriadó* al Soleràs, Fórnoles de Cadí i Aiguabella de Flamicell, *muriadó* a Estaon, Borén i Arestui, *amurriadó* a la Sentiu de Sió, Tuixén i St. Martí d'Albars (però *am-* a Sta. Eulàlia de Puig-Oriol), *amuryadó* (o *amo-*) a Merli i a Grist. *Amorriada* (AlCM, *amu-*).

¹ Més usat allà *laz gwélas calorában*, però també *amoreában* o *moreában* (1965). Una o és així mateix el que suposa l'aranès *amuriá*, *amuriá* (amb *u* i no *ü*). — ² «Quan les ovelles *murián* els gossos van a beure a la Font dels Camps del Quiquet», Er; «en aquella font van a *amuriá-i*», Seurí, etc. — ³ *Contrib. al léxico montañés*, en *Rev. de Santander* v, 1932, 198ss., s. v. Ací hi degué haver pas de *meriar* a *mediar* per influència de *me(di)odia*. I això es comprova per un important manlleu romànic en basc: bisc. *biao* «siesta», que a Léniz, Oñate, etc., és encara *bixao* < **beyano*, amb *b-* de *m-*, i per tant remunta a **meyano* < **meydiano*, Mitxelena, *Pasado de la l. vasca*, p. 101.

Amorro, V. *modorro* *Amorronyat*, V. *múrria* (MORRO) *Amortallar*, *amortar*, V. *morir* *Amortir*, *amortització*, *amortitzar*, V. *morir* *Amorzar*, V. *esmorzar* *Amoscar*, V. *mosca* *Amossar*, V. *mos* *Amosta*, *amostar*, V. *embosta* *Amostrament*, *amostar*, V. *mostrar* *Amotar*, V. *mota* *Amotinament*, *amotinar*, V. *moti* (MOURE) *Amotllament*, *amotllar*, V. *motllo* *Amotxar*, V. *motxo* *Amoure*, *amovibilitat*, *amovible*, V. *moure*

Ampelidàcies o *ampelídies*, ('plantas) que fan un fruit arraïmat, com el de la vinya', derivat savi del gr. *ἄμπελος* 'cep de vinya'. □ 1.ª doc.: *ampelidich* (= *ampelidi*), 1868, SLiCosta.

Altre derivat del mateix mot grec: *ampelita* [1868, id.], pres del gr. *ἀμπελίτις*, així dita perquè s'ha emprat contra certs cucs que ataquen la vinya.

CRt.: *Ampelografia* [1868, id.], *ampelògraf* [1868, id.]. *Ampeloteràpia*.

Amper, del nom del físic francès *Ampère* (1775-1836), fundador d'aquesta branca de la ciència elèctrica.

CRt.: *Amperímetre*.

Amperolada, V. *hamperol* (HAM) *Ampit*, V. *pit*

AMPLE, del ll. AMPLUS id. □ 1.ª doc.: S. XIII.

Ja apareix en la Cròn. de Jaume I, en els *Costums de Tortosa*, i sovint en les obres de Lull, i dels principals escriptors medievals: «supleix tu, Senyor, los defectes de la mia ignorància, puix tan ample e clar camí te mostra la mia justícia», *Tirant* (Ag. I, 26), etc. No és rar que ja llavors s'usi substantivat: «les taules --- ajen tres palms d'ample tan solament», *Cost. de Tortosa* (I, i, 2), «egalaven les cordes, e llavors